

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ ORAZ ZDROWIA

z dnia 12 sierpnia 1953 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w gazowniach komunalnych.

Na podstawie art. 2 ust. 1 lit. a) oraz ust. 2 i 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. z 1928 r. Nr 35, poz. 325 i z 1950 r. Nr 36, poz. 330) oraz art. 2 ust. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zapobieganiu chorobom zawodowym i ich zwalczaniu (Dz. U. Nr 78, poz. 676) zarządza się, co następuje:

I. Przepisy wstępne.

§ 1. 1. Rozporządzenie niniejsze dotyczy bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników gazowni zatrudnionych zarówno na terenie gazowni, jak i poza ich terenem.

2. Za gazownie w rozumieniu niniejszego rozporządzenia uważa się gazownie pozostające w zarządzie prezydentów rad narodowych (gazownie komunalne).

II. Urządzenia techniczne i produkcyjne gazowni.

§ 2. W nowobudowanych gazowniach piece gazownicze powinny być ustawiane w takiej odległości od ścian budynków piecowni, aby umożliwiała ona umieszczenie między piecami i ścianami urządzeń ładujących i wyciągowych oraz zapewniała swobodne i bezpieczne wykonywanie robót piecowych.

§ 3. 1. Do stanowisk pracy w gazowniach powinny prowadzić dogodne wejścia lub schody umożliwiające w razie potrzeby bezpieczne opuszczenie stanowisk pracy przez obsługę pieców.

2. Stanowiska pracy w gazowniach należy rozmieszczać w sposób zabezpieczający pracowników przed bezpośrednim działaniem gazów, par, pyłów lub dymów.

§ 4. 1. Otwory paleniskowe i otwory do odzuzłowania generatorów w gazowniach powinny być łatwo dostępne i odpowiednio zabezpieczone.

2. Palenisko z gazem generatorowym należy zainstalować w sposób umożliwiający regulację gazu.

§ 5. Budynki mieszczące zbiorniki gazów powinny posiadać dobrą wentylację naturalną lub mechaniczną.

§ 6. Nad zbiornikami gazu nie mogą znajdować się pomieszczenia i instalacje nie mające bezpośredniego związku z obsługą zbiorników.

§ 7. Zbiorniki gazu powinny posiadać stałe lub ruchome galerie i pomosty kontrolne należycie zabezpieczone oraz schody żelazne lub pionowe drabiny żelazne z zabezpieczeniami kabłąkowymi.

§ 8. Zbiorniki gazu i ich baseny wodne należy w zimnej porze roku ogrzewać w celu zabezpieczenia zamknięcia wodnego przed zamarzaniem oraz przed tworzeniem się lodu na powierzchni wody w basenie.

§ 9. Zbiorniki z cieczą gorącą, żrącą lub trującą w gazowniach, umieszczone nad stanowiskiem pracy lub przejściami, powinny posiadać urządzenia w postaci rynien odpływowych lub specjalnych pomostów, zabezpieczających pracowników znajdujących się pod nimi w przypadkach przelewania się zawartości zbiorników lub wyciekania cieczy przez kurki, zawory, odpływy albo w miejscach połączenia rur.

§ 10. Stanowiska pracy w gazowniach, na których pracownicy są narażeni na działanie wysokiej temperatury, a w szczególności nad piecami lub obok pieców, powinny być zaopatrzone w wentylację, która by zapewniała temperaturę nie przekraczającą 25° C.

§ 11. 1. Pomieszczenia gazowni w których istnieje niebezpieczeństwo wybuchu, a w szczególności pomieszczenia, gdzie znajdują się aparaty z zamknięciami wodnymi, odsmalacze, sprężarki, oczyszczalniki, zbiorniki z gazem, oraz pomieszczenia sąsiadujące z tymi urządzeniami powinny być urządzone i utrzymywane w sposób zapobiegający wybuchom.

2. W pomieszczeniach określonych w ust. 1:

- 1) zabronione jest ustawianie silników spalinowych i gazowych z zapalnikami otwartymi; silniki z zapalnikami magnetoelektrycznymi mogą być instalowane, jeżeli przewody ssący i wydmuchowy są wyprowadzone na zewnątrz budynku;
- 2) urządzenia elektryczne powinny być zbudowane w sposób zabezpieczający przed powstaniem wybuchu.

§ 12. 1. Pomieszczenia, określone w § 11, jak również pomieszczenia, w których przechowuje się lub przerabia materiały łatwopalne, nie mogą być ogrzewane wolnym ogniem, lecz tylko ogrzewaniem centralnym, parowym lub wodnym.

2. Na drzwiach należy umieścić napis dotyczący zakazu wchodzenia z ogniem otwartym.

3. Zabronione jest przechowywanie materiałów palnych oraz cieczy łatwopalnych.

§ 13. 1. Wszelkie przewody rurowe w gazowniach powinny być szczelne oraz pomalowane farbami o następujących barwach:

1) parowe wodne	— barwa czerwona
2) wodne	— „ zielona
3) powietrzne	— „ niebieska
4) próżniowe	— „ szara
5) gazowe	— „ żółta
6) z kwasami	— „ pomarańczowa
7) smołowe	— „ czarna
8) olejowe	— „ brunatna.

2. Gorące przewody rurowe, przechodzące poniżej 2 m nad poziomem podłogi, powinny posiadać otulinę lub inne skuteczne zabezpieczenie.

§ 14. 1. Kurki, zawory i zasuwki przewodów rurowych w gazowniach powinny posiadać zewnętrzne oznaki wskazujące wyraźnie położenie, w którym zamykają lub otwierają przewód.

2. Stożki kurków powinny być zabezpieczone przed wypadaniem.

§ 15. Ciężkie przykrywy oraz zamknięcia w aparatach i urządzeniach gazowni powinny być zabezpieczone przed przypadkowym zatrzaśnięciem lub otwarciem.

§ 16. Otwory do czyszczenia rur odprowadzających gaz z retort lub komór do odbieralnika i otwory znajdujące się na odbieralniku powinny być łatwo dostępne i tak zainstalowane, aby rury mogły być przeczyszczane w sposób nie narażający pracowników na niebezpieczeństwo.

§ 17. Kanały ogniowe gazu generatorowego i mieszanego powinny posiadać klapy bezpieczeństwa.

§ 18. W głównym przewodzie gazowym powinno być po stronie tłoczącej gaz zainstalowane zamknięcie wodne (w bliskości ssaka). Nad zamknięciem tym należy zainstalować odpowiednie urządzenie wyciągowe odprowadzające gaz ulatniający się w przypadku przebicia zamknięcia na skutek nadmiernego ciśnienia.

§ 19. Aparaty do przerobu wody amoniakalnej (wody pogazowej) powinny być szczelne, aby gazy trujące nie przenikały do miejsc pracy.

§ 20. W celu ochrony dzwonów zanurzonych i rur przed rdzą zamknięcia wodne powinny być pokryte warstwą oleju.

§ 21. Wszystkie aparaty w gazowniach powinny być łatwo dostępne dla osób dokonujących ich kontroli lub naprawy.

III. Prace w gazowni.

§ 22. Wchodzenie do nieczynnych urządzeń gazowni, jak retorty, komory, aparaty chłodzące lub oczyszczające gaz albo zbiorniki gazu, celem ich naprawy lub kontroli, jest dozwolone jedynie przy zabezpieczeniu wchodzących pracowników linkami bezpieczeństwa i zaopatrzeniu ich w sprzęt ochrony osobistej dróg oddechowych (maski lub aparaty tlenowe). Pracownicy ci powinni być stale dozorowani przez osoby pozostające na zewnątrz wymienionych urządzeń.

§ 23. Przed przystąpieniem do naprawy aparatów gazowni wyłączonych z ruchu należy usunąć z nich resztki gazu przez przewietrzanie bądź przedmuchiwanie parą lub napełnienie ich wodą aż do przelania się wody. Przed wykonaniem powyższych czynności zbliżanie się do aparatów z otwartym ogniem jest zabronione.

§ 24. Przy remoncie wewnętrznym nieczynnych zbiorników gazu połączonym z pracami wykonywanymi na gorąco, np. nitowaniem na gorąco lub spawaniem, należy obrabiane blachy dokładnie oczyścić z palnych osadów, np. naftaliny.

§ 25. 1. Przy wykonywaniu w gazowniach robót w naczyniach po cieczach łatwopalnych, jak: benzol, benzyna, ropa naftowa, nafta, olej, smoły itp., lub po gazach i kwasach należy po otwarciu tych naczyń, przy unikaniu tworzenia się iskier, opróżnić je z resztek zawartości, starannie wypłukać, resztki zaś lotne zawartości usunąć przez napełnienie tych naczyń wodą, parą lub gazami niepalnymi, jak azot lub dwutlenek węgla.

2. Prace określone w ust. 1 powinny być wykonywane przez doświadczonych pracowników lub pod ich bezpośrednim nadzorem.

§ 26. Zabronione jest spawanie lub lutowanie w gazowniach urządzeń będących pod ciśnieniem lub zawierających substancje łatwopalne (§ 25).

§ 27. 1. Materiały łatwopalne, wybuchające i trujące należy przechowywać w gazowniach w sposób bezpieczny w odpowiednim szczelnym i mocnym opakowaniu w pomieszczeniach zamkniętych pod nadzorem osób do tego wyznaczonych. Dostęp do tych pomieszczeń osobom nie uprawnionym jest zabroniony.

2. Materiały, wymienione w ust. 1, wolno wydawać tylko osobom odpowiednio przeszkolonym i w ilości ściśle potrzebnej do danej pracy.

§ 28. Zużyte przy czyszczeniu maszyn i aparatów w gazowniach czyszcziwo należy przechowywać w naczyniach metalowych ze szczelną pokrywą.

§ 29. Przy wykonywaniu w gazowniach robót z otwartym ogniem zabrania się pracownikom pozostawiania w ubraniach nasyconych olejami lub innymi materiałami łatwopalnymi.

§ 30. W miejscach, w których istnieje niebezpieczeństwo zapalenia się odzieży na pracowniku, należy przechowywać koce; w razie zapalenia się odzieży na pracowniku należy płomień stłumić niezwłocznie przez owinięcie pracownika w koc.

§ 31. Próby na ciśnienie, na wytrzymałość i szczelność zbiorników gazu za pomocą wody, powietrza, pary lub gazów niepalnych, jak azot lub dwutlenek węgla, powinny być dokonywane przy zachowaniu środków ostrożności zabezpieczających pracowników przed wypadkiem.

§ 32. Opróżniania retort i komór gazowych należy dokonywać w sposób nie zagrażający oparzeniem pracowników przez gorący koks; para powstająca przy gaszeniu koksu powinna być odprowadzana przez otwory znajdujące się w dachu piecowni.

§ 33. Przy otwieraniu pokryw retort lub komór gazowych należy zapalić gaz przy pomocy urządzeń o otwartym płomieniu (lontów), nie zaś przy pomocy ciał żarzących się.

§ 34. W przypadku przerwy w produkcji gazu należy przestrzegać, aby gaz nie wracał z odbieralnika przez rury z powrotem do pieców.

§ 35. W gazowniach należy przestrzegać, aby smoła płukana w odbieralnikach nie dochodziła do punktu wrzenia.

§ 36. Przed uruchomieniem w gazowniach maszyn do ładowania pieców, przenośników lub urządzeń wyciągowych należy dostatecznie wcześniej i wyraźnie podawać do wiadomości pracowników zatrudnionych w piecowni umówiony sygnał dźwiękowy.

§ 37. 1. Przed uruchomieniem w gazowniach pieców należy je starannie przewietrzyć, aby całkowicie usunąć znajdujący się w nich gaz, następnie zapalić płomycek, wprowadzić go do pieca i dopiero wówczas otworzyć przewód gazowy z gazem opałowym.

2. W razie niezapalenia się gazu przy wpuszczaniu go do pieca należy natychmiast zamknąć dopływ gazu i następnie postępować według wskazówek określonych w ust. 1.

§ 38. Parę powstającą w gazowniach przy gaszeniu żużla wodą należy odprowadzać na zewnątrz pomieszczenia.

§ 39. Przed otwarciem skrzyni służącej do oczyszczania gazu należy sprawdzić, czy zawory są szczelne.

§ 40. Używane w gazowniach zbiorniki z kwasem siarkowym należy opróżniać bądź za pomocą ścieśnionego powietrza, bądź za pomocą lewarów lub wywrotnic.

§ 41. Nieczynne i wyłączone z ruchu kolumny destylacyjne w gazowniach należy niezwłocznie przewietrzyć przez otwarcie pokryw do oczyszczania kolumn.

§ 42. W gazowniach zabroniony jest wypoczynek i spanie w miejscach, w których mogą gromadzić się gazy; miejsca takie powinny być zaopatrzone w napisy ostrzegawcze.

§ 43. Palenie tytoniu na terenie gazowni dozwolone jest jedynie w biurach, świetlicach lub specjalnych palarniach.

§ 44. Prace prowadzone w gazowniach, zagrażające wybuchem lub zatruciem, należy powierzać pracownikom doświadczonym i przeszkolonym w zakresie bezpiecznego i nieszkodliwego dla zdrowia wykonywania pracy.

IV. Prace przy wykopach dla rur gazowych oraz przy układaniu rur gazowych pod ziemią.

§ 45. Wykopy dla rur gazowych należy ogrodzić i zaopatrzyć w znaki ostrzegawcze, widzialne w dzień i w nocy.

§ 46. 1. Wykopy dla rur gazowych głębsze niż 1,25 cm, o ile nie są wykonane w skale lub w twardej glebie, należy odpowiednio obudować.

2. W przypadkach gdy zachodzą wstrząsy, spowodowane ruchem ulicznym, wykopy nawet o mniejszej głębokości należy również obudować.

3. Wykopy w ścianach nadwieszonych powinny być zawsze wykonane z obudowaniem.

4. Obudowa powinna postępować w miarę pogłębiania wykopu.

§ 47. Bale do obudowania wykopów dla rur gazowych powinny mieć co najmniej 5 cm grubości. Średnica rozpórek drewnianych powinna wynosić co najmniej 10 cm. Dla wykopów o szerokości 150 cm należy stosować rozpórki żelazne. Podkładki powinny mieć odpowiednią do wykopu grubość i szerokość. Dla zabezpieczenia brzegów wykopów górne bale powinny wystawać co najmniej 5 cm ponad poziom. Jeżeli do obudowania są użyte bale o długości 4 m lub więcej, rozpórki na stykach powinny być podwójne.

§ 48. Obudowa wykopów dla rur gazowych może być zdjęta lub zmieniona jedynie na polecenie kierownika robót.

§ 49. Po przerwach w pracy przy wykopach dla rur gazowych trwających ponad 24 godziny oraz po deszczach wznowienie pracy może nastąpić dopiero po zbadaniu stanu obudowania.

§ 50. Wykopy dla rur gazowych o głębokości ponad 1,50 m powinny posiadać dostateczną liczbę drabin do zejścia i wyjścia pracowników. Zabronione jest wchodzenie do wykopu i wychodzenie po rozpórkach.

§ 51. Na wbudowanych w wykopy (§ 45) rozpórkach nie wolno układać dużych ciężarów np. rur żelaznych o dużych średnicach, garnków kondensacyjnych itp. Ciężary mogą być opuszczane lub wyciągane tylko przy pomocy odpowiednich podnośników.

§ 52. 1. Używane przy zakładaniu rur gazowych piece do topienia lub grzania materiałów uszczelniających (ołowiu, asfaltu, smoły) powinny być odpowiednio ustawione.

2. Przy opuszczaniu pełnych naczyń z roztopionymi materiałami należy przestrzegać, aby pracownik był zabezpieczony przed odpryskami cieczy. Opuszczane do wykopu naczynia mogą być zdejmowane z haka, gdy znajdują się na wysokości poniżej piersi pracownika.

3. Przy uszczelnianiu stopionym metalem należy przestrzegać, aby powierzchnie stykające się ze stopionym metalem były suche.

§ 53. 1. Przed próbą rurociągu gazowego na szczelność należy odciąć odgałęzienia i końce rur.

2. Należy przestrzegać, aby przy próbach ciśnienia, a następnie przy wydmuchu, nikt nie znajdował się w pobliżu

§ 54. Jeżeli montowanie nadziemnych i podziemnych rur gazowych napotyka na kanały, szybiki i inne urządzenia, to przy przeszkodach tych wolno pracować tylko wtedy, gdy się stwierdzi, że nie znajdują się tam szkodliwe dla zdrowia gazy. W razie konieczności zbadań tych przeszkód na większej głębokości należy badającego uwiązać na linie.

§ 55. 1. Przed rozbiciem lub rozwierceniem rur gazowych gaz w rurach o średnicy powyżej 80 mm powinien być zamknięty pęcherzami.

2. Otwarte końce rur i inne otwory wylotowe powinny być szczelnie zamknięte korkami drewnianymi tak długo, jak tego wymaga czas wykonania robót.

3. Przy przerwie w robotach powinny być zamknięte wszystkie otwory w rurociągu za pomocą żelaznych pokryw lub korków.

§ 56. Przy zasypywaniu wykopów dla rur gazowych należy usuwać rozpórki dopiero wtedy, gdy wymaga tego dalsze zasypywanie.

§ 57. Wszelkie roboty przy rurociągach gazowych pod ciśnieniem normalnym gazu mogą być wykonywane tylko pod fachowym nadzorem i przez większy zespół pracowników.

§ 58. Przy wykopach dla rur gazowych i przy układaniu rur pod ziemią stosuje się przepis § 44.

§ 59. Przy robotach połączeniowych sieci gazowej z wewnętrznymi przewodami konieczny jest stały kontakt pracowników zatrudnionych na ulicy z pracownikami wewnątrz budynku.

§ 60. 1. Przed rozpoczęciem robót przy rozdzielczych przewodach gazowych wewnątrz budowli należy pozamykać dopływ gazu. Okna i drzwi należy pootwierać, wzbronąć użycia ognia i otwartego światła.

2. Przy instalacjach gazowych prace powinny być wykonywane z reguły przez dwóch pracowników.

V. Prace instalacyjne urządzeń gazowych.

§ 61. 1. Przed badaniem szczelności przewodów gazowych w pomieszczeniach, w których zachodzi podejrzenie ulatniania się gazu, należy przede wszystkim pootwierać drzwi i okna i pomieszczenia dokładnie przewietrzyć. Badanie szczelności otwartym płomieniem jest zabronione.

2. Do oświetlania należy używać lamp bezpieczeństwa.

3. Wyszukiwanie miejsc nieszczelnych powinno odbywać się przy pomocy pędzlowania roztworem mydła.

4. Jeżeli nieszczelność nie będzie mogła być usunięta należy główny kurek zamknąć.

§ 62. Przy gazomierzach mokrych należy otwory do napełniania i opróżniania szczelnie pozamykać. Przy gazomierzach wyłączonych otwory łączące należy szczelnie zatkać.

§ 63. Słupy i konsole latarni gazowych powinny mieć bezpieczne urządzenia do zaczepiania drabin.

§ 64. Przy robotach instalacyjno-gazowych na wysokich drabinach i w miejscach zagrożonych przez ruch uliczny pracownicy obowiązani są używać pasów bezpieczeństwa.

VI. Przepisy higieniczno-sanitarne w gazowniach.

§ 65. 1. Gazownie powinny posiadać dla pracowników umywalnie, szatnie, i natryski.

2. 1 kurek umywalki powinien przypadać na 5 pracowników, a jedno sitko natryskowe na 8 pracowników jednej zmiany.

§ 66. Spożywanie posiłków przez pracowników gazowni jest dopuszczalne wyłącznie w jadalniach.

§ 67. 1. Przy pracach wymagających ochrony osobistej pracowników gazowni przed oparzeniem, skaleczeniem lub zatruciem należy stosować odpowiednią odzież specjalną i sprzęt ochrony osobistej.

2. Odzież specjalną i sprzęt ochrony osobistej należy utrzymywać w należytym stanie, a w razie zużycia wymieniać na nowe.

§ 68. Pracownicy przyjmowani do pracy w gazowni powinni być badani przez lekarza. Pracownicy narażeni na zatrucia powinni być badani okresowo co sześć miesięcy, a w razie stwierdzenia choroby zawodowej — przenoszeni do innych robót nie narażających na taką chorobę.

VII. Przepisy końcowe.

§ 69. Tekst niniejszego rozporządzenia powinien być wywieszony w zakładach pracy w miejscu widocznym i utrzymywany w stanie czytelnym.

§ 70. Kierownictwa zakładów pracy wydadzą na podstawie niniejszego rozporządzenia szczegółowe instrukcje dla poszczególnych stanowisk pracy i doręczą je pracownikom za pokwitowaniem.

§ 71. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Kierownik Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej:
St. Zawadzki

Minister Zdrowia: w z. B. Kożusznik